Riigi Info- ja Kommunikatsiooni-tehnoloogia Keskus

Justiits- ja Digiministeerium
info@justdigi.ee
Suur-Ameerika 1
10122, Tallinn

Teie 11.02.2026 nr 7-1/1040

Meie 03.03.2026 nr 1-5/26-56-2

Austatud Sandra Kaljumäe

Tagasiside EL andmeliidu strateegiale ja tehisaru rakendamise strateegiale

Toetame mõlema strateegia üldisi eesmärke, sealhulgas andmete kvaliteedi tõstmist, turvalise taaskasutuse tagamist ning tehisaru vastutustundliku ja läbipaistva rakendamise põhimõtete järgimist. Nõustume, et andmehalduse ja tehisaru poliitikaid tuleb käsitleda ühtse raamistikuna, kuna kvaliteetsed, ajakohased ja usaldusväärsed alusandmed on eelduseks toimivale ning ohutule tehisarule.

Arvestada tuleb sellega, et Eesti avaliku sektori infosüsteemid on valdavalt tsentraalselt hallatud ning kompetents koondunud. EL-i raamistik peaks olema piisavalt paindlik, et arvestada liikmesriikide erineva arenguastme, infosüsteemide korralduse ja ressursibaasiga. Eesti jaoks on kriitiline, et EL tasandi regulatsioonid ei looks täiendavaid bürokraatia- ega raportikohustusi, mis dubleerivad juba toimivaid riiklikke protsesse. Samuti on andmeruumide loomisel oluline tagada, et riigil säiliks kontroll oma andmete kasutamise üle, sealhulgas metaandmete, juurdepääsu- ja kasutuspoliitikate tasandil.

Andmeliidu strateegia rõhutab vajadust tagada turvalised juurdepääsumehhanismid ning selged andmehalduse põhimõtted, sh üheselt määratletud rollid ja ligipääsutasemed. Tehisaru rakendamisel muutub see veelgi olulisemaks, kuna tehisaru süsteem pääseb kõikide andmeteni, millele kasutajal on juurdepääs. Kui juurdepääsuõigused on liiga laiad või halvasti hallatud, võivad tehisaru süsteemid töödelda ja kokku viia teavet, mis ei ole ametniku tööülesannete täitmiseks vajalik, mis omakorda suurendab nii turvariski kui ka õiguslikku riski.

Sektoripõhiste andmeruumide kasutuselevõtt toob kaasa täiendavaid turvariske. Kui üks süsteem või organisatsioon ei vasta nõutud turva- ja andmekvaliteedistandarditele, võib see ohustada kogu andmeruumi – haavatavused ja vigased andmed võivad kanduda üle teistele osalistele. Seetõttu on oluline kehtestada ka selged ja ühtsed eeltingimused, millele infosüsteemid peavad vastama enne liitumist andmeruumiga, näiteks kohustuslik sõltumatu turvahindamine. Samas tuleb arvestada Eesti väiksuse ja piiratuma spetsialistide ressursiga, mistõttu peavad nõuded olema proportsionaalsed ning rakendatavad ka väiksema halduskoormuse võimekuse korral.

Andmeruumide ja tehisaru kasutuselevõtu puhul tuleb pöörata oluliselt enam tähelepanu alusandmete kvaliteedile ja täpsusele. Vigased, aegunud või manipuleeritud andmed võivad tekitada ulatuslikke süsteemseid vigu, põhjustada õigusvastaseid otsuseid ning vähendada usaldust avaliku sektori teenuste vastu. Seetõttu on oluline luua lihtsad ja ühtsed mehhanismid valeandmetest teavitamiseks ning vajadusel ka teavitamaks neid osapooli, kes on juba ekslikke andmeid kasutanud. Eriti tuleb tähelepanu pöörata andmete sihiliku manipuleerimise ennetamisele ja erinevatele *data poisoning* ründevariantidele, mis võivad mõjutada nii treeningandmeid kui ka operatiivseid otsustusmudeleid.

Kuigi strateegiad käsitlevad põhjendatult andmete kättesaadavust ja taaskasutust, on andmete säilitamise, kustutamise ja elutsükli haldamise käsitlus vähem reguleeritud. Andmeruumide ja tehisaru laiapõhise kasutuselevõtu kontekstis on hädavajalik luua selgem raamistik ka andmete elutsükli juhtimiseks – sealhulgas

läbipaistvad säilitustähtajad, andmete minimaalsuse põhimõtte järgimine ning mehhanismid andmete kustutamiseks ka tehisaru süsteemidest, kus need võivad olla talletunud mudelite parameetritesse või treeningkorpustesse.

Lisaks teeme ettepaneku, et tehisaru strateegia võiks rohkem kajastada oskuste omandamise vajadust varases kooliastmes ja ümberõppimise vajalikkust tööturul. 3.2 toob välja soovituse, aga võiks kaaluda ka seda, kas riik peaks teatud juhtudel sellist õpet ise tagama.

Lugupidamisega

(allkirjastatud digitaalselt)

Ergo Tars
direktor

Kadri Levand
kadri.levand@rit.ee